

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ МОНЕТИ В НУМІЗМАТИЧНІЙ ЗБІРЦІ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ANCIENT GREEK COINS IN THE NUMISMATIC COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM OF THE HISTORY OF UKRAINE

Колекція монет античної Греції Національного музею історії України налічує близько 1500 екз. і є чи не найстарішою та найбільшою на території України. Початок формування нумізматичної збірки НМІУ припадає на останні десятиліття 18 ст. і пов'язаний з колекційною діяльністю останнього польського короля Станіслава-Августа Понятовського. Після смерті короля його колекція була виставлена на аукціоні і куплена знаним польським культурним діячем і вченим Тадеушем Чацьким і потім передана ним в організовану за його ініціативою Кременецьку гімназію на Волині (гімназія з часом була перейменована в ліцей). За задумом засновника ця гімназія була покликана стати зразковим навчальним закладом і, відповідно, мати різноманітні колекції, в тому числі і нумізматичну. Цю найстарішу частину колекції музею – монети зі збірки Станіслава Августа Понятовського, вдалось ідентифікувати завдяки єдиному джерелу, що дає уявлення про склад королівської нумізматичної збірки, каталогу, опублікованому у 1799 р. її хранителем, єпископом Яном Альбертранді. Завдяки цій праці вдалось знайти кореспонденс між певним числом античних монет нашої теперішньої колекції і колекції Понятовського.

На початку 30-х років 19 ст. ліцей було ліквідовано у зв'язку з участю його викладачів і ліцеїстів у польському національному визвольному русі. Згодом нумізматична колекція ліцею перевозиться до Києва і лягає в основу збірки заснованого у 1834 р. Київського університету. Мінц-кабінет Київського університету успішно функціонував як музейний та науковий центр по вивченню монетних знахідок на території України впродовж усього ХІХ ст. Зібрання мінц-кабінету університету Св.Володимира сучасники визнавали одним з найкращих академічних зібрань Російської імперії. У 1915 р. його нумізматична колекція налічувала більше 60 000 екз., частину з яких становили монети Давньої Греції. Колекція античних монет університетського зібрання була опублікована у 1896 р. тогочасним завідувачем мінц-кабінету Київського університету Володимиром Антоновичем. Перший випуск каталогу, який був присвячений монетам Стародавнього світу, включав опис 2500 екз. монет Давньої Греції. Завдяки цій публікації вдалось знайти кореспонденс між монетами, зафіксованими у каталогах 1896 і сучасною збіркою музею. Просте порівняння двох кількостей – 2500 екз. у каталозі 1896 р і сучасним станом колекції – каже про те, що за сто останніх років значна частина античних монет з колекції мінц-кабінету була втрачена за період з 1917 по 1945 рр.

Треба ще врахувати й те, що у 1936 р. три найбільші збірки нумізматики Києва – колекція мінц-кабінету університету, Церковно-археологічного музею при Київській духовній академії та Всеукраїнського історичного музею, були об'єднані у стінах останнього. Кожний з цих музеїв мав у складі своїх колекцій монети Стародавнього світу, і тоді масштаби втрат стають ще більш значними.

У сучасній нумізматичній збірці стародавніх монет музею зберігаються монети, що карбувались у близько 70 монетних центрах античного світу. Широко представлене карбування Лація, Іллірії, Кампанії, Македонії, Північного Причорномор'я тощо. Карбування деяких із центрів представлені лише кількома монетами, а подекуди і одним екземпляром, як, скажімо, Іспанія або Галлія.

Найдавнішими монетами в колекції є іонійські монети з Бережанського скарбу так званого архаїчного карбування (розкопки на о. Березань 1974 р.), що датуються кінцем 7 – початком 6 ст. до н. е. Далі за хронологією йдуть афінський геміобол 550–490 рр. до н. е., гемідрахма о. Кеос 520–480 рр. до н. е., статер Лампсака 6 – 5 ст. до н. е. Найпізніші монети у збірці датуються часом правління боспорського царя Рескупоріда V (318–336/7 рр. н. е.).